

Politiets møte med psykotiske mennesker i operativt arbeid

Oppgavetype: Litteraturstudie

BACHELOROPPGAVE (OPPGAVE03)

Politihøgskolen

2023

Kand.nr : 400

Antall ord: 7661

SAMMENDRAG

Problemstilling: På hvilken måte påvirker holdninger og kommunikasjon politiets møte med psykisk syke mennesker?

Metode: Litteraturstudie med kvalitativ tilnærming, basert på ulik forskning og annen relevant litteratur. Skrevet etter IMRaD-struktur.

Resultat: Forskning og litteratur tyder på at det generelt sett foreligger en politikultur hvor det vanker misnøye og dårlige holdninger rundt operative psykiatrioppdrag, på tross av at det er nedfelt som en av mange oppgaver politiet har i samfunnet. Forskning viser også at negative holdninger kan påvirke måten vi møter mennesker på. Psykisk syke, herunder psykotiske mennesker, kan ha nedsatt evne til budskapsforståelse. Dette gjør at det stilles et desto høyere krav til effektive kommunikasjonsferdigheter.

Drøfting: Problemstillingen for oppgaven vil drøftes gjennom to ulike forskningsartikler, pensumlitteratur, annen relevant litteratur samt egne erfaringer.

Konklusjon: Det vil være vanskelig å si noe konkret om hvordan negative holdninger påvirker politiets møte med psykisk syke. Det som dog er tydelig, er at de kan påvirke evnen til å kommunisere. Det kan se ut til at den enkelte tjenestepersons kommunikasjonsferdigheter og personlige egenskaper dermed spiller en viktig rolle på veien til en god oppdragsløsning. Forskning har også konkludert med at økt kunnskap om psykiske lidelser og effektive kommunikasjonsferdigheter vil hjelpe politiet til å gjøre en bedre jobb i møte med psykisk syke.

Teksten vil ikke ha en entydig konklusjon, men heller en oppsummering av de presenterte temaene, og kort om hva som kan vektlegges i det videre politiarbeidet.

Innholdsfortegnelse

1.0 INNLEDNING.....	4
1.1 Problemstilling.....	4
1.2 Avgrensinger.....	5
1.3 Oppgavens oppbygning og struktur.....	5
2.0 METODE	6
2.1 Kvalitativ metode og litteraturstudie	6
2.2 Kildekritikk.....	6
2.3 Førforståelse.....	7
3.0 RESULTAT.....	9
3.1 Generelt om psykiatrioppdrag og psykiske lidelser.....	9
3.2 Psykoselidelser.....	10
3.3 Politikultur og holdninger	11
3.4 Faktorer som kan påvirke holdninger og kommunikasjon	12
3.4.1 Sosial persepsjon.....	12
3.4.2 Stereotypier og fordommer	12
3.4.3 Skjematenkning	13
3.5 Kommunikasjon	14
3.6 Nonverbal kommunikasjon	15
4.0 DISKUSJON.....	17
4.1 Politikultur og holdningers innvirkning på operative psykiatrioppdrag.....	17
4.2 Kommunikasjon med psykotiske mennesker	19
4.3 Hvordan skal politiet håndtere mennesker i psykose?.....	20
5.0 AVSLUTNING	22
6.0 KONKLUSJON	23
7.0 LITTERATURLISTE.....	24

1.0 INNLEDNING

«Psykiatrioppdrag er ikke politiets oppgave!» (Ringheim, 2012)

Dette ser ut til å være en mening som deles av flere innad i den norske politietaten. Er dette noe som stemmer – og kan det tenkes at holdninger som dette kan påvirke politiets møte med psykisk syke mennesker?

Politiet har tidvis vært i hardt vær hva gjelder operative psykiatrioppdrag, og det stilles spørsmål til hvorvidt politiet egentlig har kunnskapen som trengs til å håndtere dette på en god måte. Psykiatrioppdrag er likevel nedfelt som en av mange oppgaver politiet har i samfunnet. Dette fremkommer av politilovens § 12, 1. ledd, som sier at politiet skal hjelpe eller sørge for hjelp til syke personer (Politoloven, 1995, § 12). Jeg ønsker derfor å se på hva som skal til for at politiet skal stå bedre rustet i møtet med den syke. Denne litteraturstudien handler først og fremst om holdninger og kommunikasjon, og hvordan dette kan påvirke oppdragsløsningen.

1.1 Problemstilling

Basert på oppgavens tema har jeg valgt følgende problemstilling:

På hvilken måte påvirker holdninger og kommunikasjon politiets møte med psykisk syke mennesker?

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Hvordan oppdrag som involverer psykiatri løses, varierer. Kunnskap, holdninger og kommunikasjon veier tungt i både situasjonsforståelse og oppdragsløsning. Ferdigheter knyttet til god kommunikasjon og konflikthåndtering er viktig for alle typer politiarbeid (Phelps et al., 2017, s. 18). Det gjør seg fra mitt perspektiv enda mer gjeldende når man står ovenfor en person som lider av en alvorlig psykisk lidelse.

Årsaken til at jeg har valgt dette temaet er på bakgrunn av erfaringer jeg gjorde meg i løpet av praksisåret, samt en personlig interesse innen fagfeltet. Erfaringen jeg gjorde meg i B2 var at det var svært varierende holdninger til psykiatrioppdrag i sin helhet. Hvordan oppdragene ble løst, virket nærmest helt avhengig av hvilken polititjenesteperson som gikk fremst i rekka.

Politiets væremåte, hvordan de kommuniserer og etablerer relasjoner, og hvordan de velger å løse ulike problemer i samhandling med publikum, kan få store konsekvenser for individer og samfunnet (Phelps et al., 2017, s. 18). Jeg har selv også jobbet i psykiatrien, noe som gjør at jeg har sett hvor viktig kommunikasjon og tilnærming er for håndteringen av den syke.

1.2 Avgrensinger

På bakgrunn av oppgavens omfang har jeg valgt å fokusere på psykosetilstander. Dette fordi det finnes utallige psykiske lidelser, og det vil ikke være mulig å gå i dybden på alle disse. Jeg har selv erfaring med mennesker i psykose, og har i den sammenheng kjent på at det kan være svært krevende å føre en god dialog. Det å møte et menneske i psykose som kan være påvirket av vrangforestillinger eller hallusinasjoner, kan tenkes å måtte kreve desto mer hva gjelder kunnskap og kommunikasjonsferdigheter. På samme tid er psykoser og visse vrangforestillinger og hallusinasjoner forbundet med høyere risiko for aggresjon og vold (Levander, 2017, s. 40). Dette gjør at psykoselidelser vil være en gruppe av psykiske lidelser som politiet til stadighet møter på – og da ofte fordi de utgjør en sikkerhetsrisiko for seg selv eller andre.

Opgaven vil konsentrere seg om politiets møte med psykotiske mennesker. Dermed vil utgangspunktet for hvorfor politiet blir tilkalt, eksempelvis bistand helsevesen eller selvmordsforsøk, være uten betydning.

Grunnet oppgavens omfang vil samhandling med helse og/eller andre etater ikke drøftes. Det er politiets interaksjon med den syke som vektlegges. Det er likevel en svært interessant problemstilling hvorvidt politiets håndtering av psykisk syke kunne vært bedret av et mer effektivt samarbeid med helsevesenet.

1.3 Oppgavens oppbygning og struktur

Måten oppgaven er lagt opp på er ved bruk av IMRaD-struktur. Det vil si at den består av fire hovedkapitler; introduksjon, metode, resultat og diskusjon.

I oppgavens kapittel 2.0 vil det bli redegjort for hva en litteraturstudie er, og valg av metode for oppgaven. Videre kort om søkeprosessen og kildekritikk, samt min egen forforståelse for oppgaven og hvordan denne har vært av betydning for innhentet litteratur. I kapittel 3.0 vil det

bli redegjort for funn rundt psykiatrioppdrag og psykiske lidelser, psykoselidelser, politikultur og holdninger, samt kommunikasjon. I kapittel 4.0 vil funnene drøftes i form av hvordan de ulike momentene påvirker politiets oppdragsløsning i møte med psykiatri. Drøftingen vil også ta i bruk egne erfaringer. I de siste kapitlene vil jeg oppsummere diskusjonens hovedargumenter, samt foreta en vurdering av hvilke aspekter ved temaet som kan vektlegges i det videre.

2.0 METODE

Sosiologen Vilhelm Aubert har definert metode som en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap (Dalland, 2017, s. 51). Det er altså en måte å søke kunnskap til å belyse og besvare en problemstilling på.

2.1 Kvalitativ metode og litteraturstudie

I Barstad og Glasøs bok (2021) blir det redegjort for to ulike metoder som kan brukes i bacheloroppgaven; kvalitativ og kvantitativ metode. Kvantitativ metode har den fordelen at de gir data i form av målbare enheter, mens den kvalitative metoden tar sikte på å fange opp mening og opplevelse som ikke lar seg tallfeste eller måle (Dalland, 2017, s. 52).

Jeg har valgt å skrive en litteraturstudie for å belyse tema og problemstilling. I en litteraturstudie inntar man en kvalitativ tilnærming til oppgaven, hvilket i dette tilfellet betyr at jeg foretar en teoretisk diskusjon av problemstillingen. (Barstad & Glasø, 2021, s. 118). Jeg vil altså benytte meg av allerede eksisterende litteratur og forskning på temaet. Bakgrunnen for å velge én bestemt metode er at vi mener at akkurat den metoden egner seg best til å belyse det spørsmålet eller problemstillingen vi har stilt på en best mulig måte (Dalland, 2017, s 51). På bakgrunn av valgt tema og problemstilling anser jeg en kvalitativ litteraturstudie som den best egnede metoden å bruke.

2.2 Kildekritikk

Oppgaven krever et bredt spekter av litteratur. Jeg har først og fremst funnet de relevante kildene gjennom søkemotoren «Oria», hvor jeg har søkt i Politihøgskolens bibliotek. Jeg har også brukt øvrige søkemotorer som «Google Scholar», «Idunn», og «PIA». For å finne frem til de relevante kildene har jeg benyttet meg av søkeord som «psykiske lidelser», «psykoselidelser», «kommunikasjon med psykisk syke», «politi og psykiatri» og

«kommunikasjon og konflikthåndtering», «politikultur», «holdninger» og flere kombinasjoner av disse. For å være sikker på at noe av litteraturen er fagfellevurdert, har jeg benyttet meg av <https://kanalregister.hkdir.no>, som skalerer kvaliteten på vitenskapelige artikler. I vurderingen av mine kilder har jeg lagt vekt på kildens tilgjengelighet, relevans, autentisitet og troverdighet (Grønmo, 2016, s. 177).

Relevant forskning rundt psykiske lidelser og psykoselidelser finnes det naturlig nok mer av fra et helsefaglig perspektiv. Dette er noe jeg har valgt å benytte meg av, da jeg mener kunnskapen helsevesenet besitter på dette feltet, er svært nyttig også for politiets del.

Jeg har benyttet meg av to ulike forskningsartikler fra USA. Svakheten med disse er blant annet at det er to land som ikke uten videre kan sammenlignes. Videre er det også forskjeller på opplæring av politiet. Funnene gjort i artiklene er likevel relevant for min oppgave.

Noe av den utvalgte litteraturen er skrevet av forskere og forfattere ved Politihøgskolen, og vil således være rettet mot politiets fag- og virkeområder. Kildene er basert på politiets oppfattelse rundt psykiske lidelser, som på en side kan være berikende i form av hvordan politiet selv håndterer slike oppdrag. Mens det på en annen side kan være begrensende om dybden i de ulike psykiske lidelsene. Det aller meste av litteraturen er vitenskapelige tekster som er gitt ut av anerkjente forlag og forfattere, og jeg regner derfor disse kildene som pålitelige.

Et utvalg av litteraturen er subjektive tekster, blant annet Lauvengs (2005) «I morgen var jeg alltid en løve». Uavhengig av om litteraturen er skrevet fra et subjektivt ståsted eller om den er forskningsbasert, vil vinklingen av teksten være påvirket av forfatterens egen forståelse rundt temaet. Jeg har derfor benyttet meg av flere ulike kilder for å ikke låse meg til kun én vinkling. Øvrig litteratur er brukt supplerende til overnevnt teori og forskning.

2.3 Førforståelse

Vi har alle våre fordommer eller vår førforståelse med oss inn i en undersøkelse. En fordom er en dom på forhånd, det betyr at vi allerede har en mening om fenomenet før vi undersøker det. Vi kan prøve å møte et fenomen så forutsetningsløst som mulig, men vi kan ikke unngå at vi har tanker om det. Det er det vi kaller førforståelse (Dalland, 2017, s. 58). Faren ved å jobbe

ut fra kun sin egen førforståelse er at man søker etter det som kan bekrefte det vi allerede tror og tenker om et valgt tema – bedre kjent som bekreftelsestendens (confirmation bias).

Bekreftelsestendens er det at man legger merke til eller søker etter det som bekrefter noe man tror. Slik tenkning gjør oss sårbare for feil fordi vi overser informasjon som tilsier at vi burde endre oppfatning (Svartdal, 2019). For å unngå dette er det viktig å være deg din førforståelse bevisst. For å motvirke å la seg påvirkes av førforståelsen bør man lete etter det som kan avkrefte våre forhåndsforklaringer (Dalland, 2017, s. 58). Ved å gjøre dette ser man til at undersøkelsen forholder seg objektiv, samtidig som vi styrker dens holdbarhet. I søk etter litteratur til oppgaven har jeg likevel ikke klart å finne motsigende forskning, og dette må derfor betraktes som et negativt funn. Årsaken til dette, tror jeg, ligger i at det er få som mener at lite kunnskap, dårlige kommunikasjonsferdigheter og dårlige holdninger opp mot psykiske lidelser er positivt for å heve kvaliteten på operative psykiatrioppdrag.

Utgangspunktet mitt før praksisåret var at jeg hadde en tanke om at politiet hadde generelt positive holdninger rundt psykisk syke, og at det ble gjort en iherdig innsats for å søke kunnskap til å forstå og hjelpe rette vedkommende etter beste evne. Det viste seg dog at hvordan de ulike polititjenestepersonene forholdt seg til operative psykiatrioppdrag var svært forskjellig. Dette varierte med både erfaring, kunnskap, holdninger og kanskje aller mest, vilje.

Når det gjelder gode kommunikasjonsferdigheter har jeg alltid hatt en tro på at dette er noe polititjenestepersoner besitter i større grad enn andre, og at de derfor har en bedre evne til å nå frem til f. eks mennesker i psykose. Likevel har egen erfaring vist at selv om man er god til å kommunisere, kan noen faktisk være så syke at en dialog ikke vil kunne føre frem slik en ønsker. Om kommunikasjonsutfordringen går på hvilke ferdigheter man har, eller om vedkommende er for syk til at kommunikasjon vil kunne føre frem, er derfor i hvert tilfelle et interessant spørsmål.

Temaet for oppgaven er noe jeg personlig har stor interesse for. Jeg sitter dog med en følelse av at det er mye som mangler, og at det er lite som blir gjort i retning av politiets arbeid med psykisk syke. Tanken bak problemstillingen er ikke å komme frem til et entydig svar på hva som skal til for å heve kvaliteten på operative psykiatrioppdrag, men heller sette i gang tankeprosesser som kan bidra til en positiv utvikling for det videre politiarbeidet.

3.0 RESULTAT

I dette kapittelet vil jeg redegjør for funn jeg har gjort i utvalgt forskning og litteratur, herunder om psykiatrioppdrag og psykiske lidelser, psykoselidelser, politikultur og holdninger, samt kommunikasjon. Det må i det videre legges til grunn at hvilken type av psykoselidelse politiet står overfor vil være uten betydning for oppgaven, men heller hvorvidt personen er i en slik tilstand.

3.1 Generelt om psykiatrioppdrag og psykiske lidelser

Psykiatrioppdrag har blitt en merkelapp som settes på flere ulike oppdrag i politiet. Eksempler på dette kan være selvmordsforsøk, selvskading, utageringer eller transportoppdrag (Ringheim, 2012). Det kommer frem i en rapport av Mykletun og Knudsen (2009) at omtrent halvparten av befolkningen vil rammes av en psykisk lidelse i løpet av livet. Oppdrag som involverer psykisk syke er altså en stor del av politiets arbeidshverdag, og ser ut til å øke i omfang (Ringheim, 2012, s. 112). Dette kommer også frem fra Politidirektoratet, som viser at antallet psykiatrioppdrag for politiet økte fra 37 130 til 53 219 i tidsrommet 2016-2020 (Politidirektoratet, 2021).

Psykiske lidelser omfatter alt fra mindre plager som fobier og lettere angst og depresjonslidelser, til omfattende og alvorlige tilstander som schizofreni. Det som er felles for alle psykiske lidelser er at de påvirker tanker, følelser, atferd, væremåte og omgang med andre (Mykletun & Knudsen, 2009, s. 15). Det er derfor viktig at politiet har tilstrekkelig kunnskap om slike lidelser for å kunne ta gode vurderinger av den enkelte, som igjen kan bidra til bedre og effektive oppdragsløsninger (Levander, 2017).

Psykisk sykdom har tidligere ofte blitt sett på som noe fremmed og abnormt. Men i nyere tid har det vokst frem en forståelse av psykiske lidelser som ekstremvarianter av normale fenomener. Et eksempel er å se på angstlidelser som en ekstremvariant av frykt (Ringheim, 2012, s. 115). Dette kaller Ringheim for grunnperspektivet. Likevel er det viktig å ikke bagatellisere den psykiske lidelsen. De grunnleggende verdiene tålmodighet, empati, respekt og forståelse er førende for nær sagt all kommunikasjon, men gjør seg spesielt gjeldende når man står overfor noen med en psykisk lidelse (Ringheim, 2012, s. 115).

3.2 Psykoselidelser

Psykoselidelser regnes som de mest alvorligste i gruppen av psykiske lidelser. Begrepet dekker en rekke tilstander som har en del fellestrekk (Bunkholdt, 2002, s. 282). Det vil ikke bli gått i dybden på de ulike psykotiske tilstandene – men felles for dem alle er at de er kjennetegnet av en alvorlig forstyrret virkelighetsoppfatning eller en forvirringstilstand. En person i psykose feiltolker virkeligheten og opplever en realitetsbrist på bakgrunn av nedsatt eller variabel evne til å regulere sine egne tanker, følelser, sansing og atferd (Malt & Røssberg, 2023). Av de som lider av en psykotisk sykdom, tilkjenner de ofte at de kommer inn i en labyrint av virkelighetsfremmede forestillinger (Oterholt & Haugen, 2015, s. 20).

Vrangforestillinger og hallusinasjoner kan ofte være fremtredende i en psykotisk tilstand. Vrangforestillinger er fastlåste og urimelige oppfatninger, som vedkommende anser som sanne (Ringheim, 2012). Tre former for vrangforestillinger man ofte ser er grandiositet, paranoia og influens (Risan & Skoglund, 2019). Det kan dreie seg om at man f. eks tror man er en spesiell person med spesielle evner, eller det kan være av mer paranoid karakter, og dreie seg om forfølgelse – at noen er «ute etter» vedkommende (Ringheim, 2012).

Hallusinasjoner er sanseopplevelser som oppstår uten at sanseorganet har vært utsatt for ytre påvirkning (Ringheim, 2012). Personen ser, hører eller har kroppsfunnelser på fantasiplanet (Bunkholdt, 2002). Eksempler på dette kan være at vedkommende hører stemmer uten at noen snakker, eller at man ser personer eller ting som ikke er tilstede.

Når politiet møter psykotiske mennesker, så er det som regel i forbindelse med at de utgjør en sikkerhetsrisiko for seg selv eller andre. Hørselshallusinasjoner med kommanderende stemmer, eller forfølgelsesforestillinger, er blant de symptomene som oftest forbindes med vold og aggresjon (Levander, 2017). I perioden 2004-2009 er personer med blant annet psykose/paranoid schizofreni, overrepresentert i drapssaker (Renland, 2013). Det er likevel viktig å understreke at selv om man har en psykotisk lidelse, så betyr ikke det at man automatisk er voldelig, truende eller farlig. «De aller fleste mennesker med psykiske lidelser er overhodet ikke farlige, og hovedvekten av de som *er* farlige, er bare farlige for seg selv» (Lauveng, 2005, s. 106).

3.3 Politikultur og holdninger

Yrkeskultur er en felles måte å oppfatte og vurdere virkeligheten, det egne arbeidet og seg selv som gruppe på. Ut fra disse oppfatningene og verdiene utvikler deg seg allment aksepterte måter å utføre en oppgave på, samt felles normer for rett og galt (Granér, 2004; Manning, 1989, sitert i Granér, 2014, s. 137). Det er med andre ord en felleskultur som påvirker hvordan blant annet politiet handler i ulike situasjoner.

Det finnes flere som har forsket på politikulturen. Finstad (2000), forsket på hva som kan kategoriseres som det «egentlige politiarbeidet». Denne forestillingen hadde sammenheng med når polititjenestepersoner mente de hadde gjort noe meningsfylt og hadde hatt en «god dag på jobben». Det mest fremtredende svaret på dette var at en god arbeidsdag bestod av en blåtur, en biljakt og at patruljen fikk en fange. Oppdrag som involverte psykiatri, eksempelvis å ta seg av noen med en akutt psykisk lidelse «når psykiatrien ikke tilbyr noen plass i herberget», ble ikke kategorisert som egentlig politiarbeid. Oppdrag av denne kategorien var dessuten tidkrevende og vanskelige (Finstad, 2000, s. 96).

Rolf Granér (2014) skiller også det som kalles for «ordentlig politiarbeid» og «drittjobb». Han trekker frem tre kjennetegn for at noe skal kategoriseres som ordentlig politiarbeid. Det skal være et tydelig identifiserbart lovbrudd, hvor det er tydelige grenser mellom hva som er rett og galt. I tillegg til dette kommer det Granér (2014) kaller for «effektivitetsaspektet», som betyr at handlingen skal ha en høy straffverdi, og at det skal finnes en identifiserbar gjerningsperson som kan felles for det aktuelle lovbruddet. Det siste, og viktigste kriteriet for at det skal anses som ordentlig politiarbeid er hvordan arbeidet gjennomføres. Det skal inneholde dramatik. Jakt er her en passende metafor, da det handler om å spore opp byttet, felle det, og ta det med hjem. Det er i disse situasjonene politiet kan utnytte sin profesjonelle kompetanse, trening og utdanning, og hvor de får bruk for utstyr, fysikk og maktmidler (Granér, 2014).

Innad i politikulturen dannes det altså et felles sett med holdninger overfor både personer og situasjoner. Holdninger er en betegnelse for en tendens til å tenke, føle og handle positivt eller negativt overfor noen eller noe (Svartdal, 2020), og de kan uttrykkes i form av tanker, atferd og måten å kommunisere på. De vil spille en stor rolle i alt politiet foretar seg, og kan i ytterste konsekvens ha mye å si for om en situasjon oppskaleres eller nedskaleres.

Ettersom det kan tyde på at det generelt sett foreligger et negativt sett med holdninger overfor psykiatrioppdrag i politiet, er dette svært relevant for oppgavens problemstilling.

Holdninger er spesielt relevante for psykiatrioppdrag, og det påvirker hva vi gjør og hva vi sier. Psykisk syke vil oftere enn andre oppleve å møtes med fordommer, og mennesker med schizofreni opplever ofte å bli møtt med frykt (Read mfl. 2006). Dette blir tydeliggjort i Watson mfl. (2004) sin studie, hvor det kommer frem at polititjenestepersoner oppfattet personer med schizofreni som farligere og mindre troverdige enn personer som ikke hadde denne lidelsen. Slike holdninger vil kunne påvirke hvordan kommunikasjonen flyter i møtet med den syke, som igjen vil ha noe å si for oppdragsløsningen i sin helhet. Holdninger om frykt og farlighet kan tenkes å føre til at politiet øker sin beredskap, og derav har lettere for å ty til makt. Kaasa og Repål (2010) fant dog at ulike maktmidler ble brukt i 3,5-5 prosent av 900 oppdrag som involverte psykiatri.

3.4 Faktorer som kan påvirke holdninger og kommunikasjon

Holdninger og kommunikasjon vil spille en viktig rolle i mye av arbeidet politiet foretar seg. Jeg ønsker derfor å kort redegjøre for faktorer som kan påvirke dette i møtet med den syke.

3.4.1 Sosial persepsjon

Sosial persepsjon handler om hvordan vi danner oss inntrykk av andre mennesker. Den beskriver også vår tilbøyelighet til å kategorisere mennesker inn i ulike grupper, personlighetstyper, personlighetstrekk mm, (Larsen & Phelps, 2017). I denne sammenhengen er personpersepsjon det som er mest relevant. Den handler om hvordan vi mennesker tolker hverandre. Eksempler på dette kan være gjennom inntrykksdannelser, skjemaer, stereotypier og fordommer.

3.4.2 Stereotypier og fordommer

Det er tidligere i oppgaven nevnt hvordan psykisk syke oftere enn andre opplever å bli møtt med fordommer. Stereotypier og fordommer er ikke det samme, men det er likevel vanlig å se dem i sammenheng (Larsen & Phelps, 2017). En stereotypi er en generalisert forestilling om hvordan en bestemt gruppe mennesker er. Denne forestillingen endres ikke ved konfrontasjon med mennesker fra de respektive gruppene, selv om deres egenskaper ikke stemmer overens med stereotypien (Svartdal, 2019).

Stereotypier er vanskelige å unngå. Et eksempel ville være at politiet tror at alle psykisk syke er mindre smarte. Dersom denne stereotypien ble brukt til å dømme individer på en negativ måte, kan vi si at de utvikler seg mot å bli fordommer (Larsen & Phelps, 2017, s. 54).

Fordommer er negative holdninger til andre mennesker som ofte er basert på feilaktig og utilstrekkelig informasjon (Bunkholdt, 2002). Hvor synlige fordommer er, avhenger av hvor fordomsfulle vi selv er. De mest fordomsfulle vil lettere aktivere stereotypier, mens de som er minst fordomsfulle oftere aktivt forsøker å påvirke stereotypiene. Denne ideen er basert på Devines tanke om at alle har stereotypier, men at de praktiseres ulikt (Devine & Sharp, 2009, sitert i Larsen & Phelps, 2017, s. 54).

For å forankre fordommer til politiarbeid kan vi bruke Reiners (2010) definisjon; «Tanken om at alle eller de fleste medlemmene av en bestemt gruppe har noen spesifikke negative egenskaper, og en forutinntagelse man har med seg når man møter individer av en kategori som enten kan ha eller ikke har slike trekk» (Larsen & Phelps, 2017, s. 54).

3.4.3 Skjematenkning

En måte å illustrere sosial persepsjon på, er ved å fremstille organiseringen av inntrykk gjennom begrepet *skjema* (Atkinson, mfl. 2000, sitert i Bunkholdt 2002). Et skjema er organiserte forestillinger og kunnskaper om mennesker, ting, hendelser og situasjoner (Bunkholdt, 2002). Larsen og Phelps (2017) forklarer i sin bok flere ulike skjemaer som kan være nyttige å ha kunnskap om for politiets del; personskjema, selvskjema, situasjonsskjema og rolleskjema.

I dette tilfellet vil personskjema være mest relevant. Et personskjema beskriver det som typisk kjennetegner en person. Hvor treffende skjemaet er, avhenger av hvor mye du vet om personen. Et eksempel på dette kan være at politiet blir kalt ut til en psykotisk person som de har mye erfaring med fra før av. Dersom deres personskjema er treffende, har de sannsynligvis lært seg teknikker og strategier for hvordan vedkommende skal og bør håndteres. På motsatt side, dersom politiets skjema for vedkommende ikke er treffende, vil deres handlemåte muligens føre til at situasjonen blir håndtert på feil måte, som følge av at raske og feilaktige beslutninger ble tatt (Larsen & Phelps, 2017).

På en side kan dermed slike skjema fungere som et hjelpemiddel, så sant skjemaet er treffende og godt utfylt for personen vi står overfor. Dette vil bidra til at vi sparer oss for tid og krefter.

På motsatt side kan det føre til at vi handler ut fra feilaktige oppfatninger basert på begrenset informasjon (Larsen & Phelps, 2017).

3.5 Kommunikasjon

Ordet kommunikasjon stammer fra det latinske ordet «*communicare*», som betyr å *dele* eller å *gjøre noe felles* eller *kjent*. Når man utveksler informasjon innad i patruljen, gjør man noe felles. Kommunikasjon i politiarbeid dreier seg derfor om relasjoner og samhandling, både mellom kollegaer, men også mellom politi og publikum (Phelps et al., 2017, s. 113).

Kommunikasjon kan deles inn to ulike former: verbal og nonverbal, som begge vil bli redegjort for i det følgende.

Raaheim (2002) forklarer at kommunikasjon er avhengig av at det finnes to eller flere sosiale personer. I en kommunikasjonsprosess har man henholdsvis en sender og en mottaker.

Senderen koder et budskap, som mottaker må være i stand til å foreta en avkoding av for at kommunikasjonen skal være meningsfull. Noen former for psykose gir et sterkt fall i sosial funksjon, som muligens kan medføre et fall i evnen til å kommunisere eller forstå hva som blir sagt (Skårderud, 2018). Politiet må derfor være klar over at en dialog kan være krevende å føre i møte med den syke.

Mottakeren kan altså slite med å avkode budskapet vi ønsker å formidle. En konsekvens av dette kan være at politiet reagerer med utålmodighet og frustrasjon, som igjen kan føre til at møte med den syke eskaleres unødige. Et eksempel på dette kan være at politiet ber en psykotisk person bli med dem inn til legevakta. Vedkommende kan være preget av forfølgelsestanker, og kan dermed tolke et slikt budskap på en helt annen måte enn slik politiet ønsket å formidle det. Det kreves dermed desto høyere grad av tålmodighet, respekt, aktive lytteevner og kommunikasjonsferdigheter fra politiets side. I en situasjon der personen muligens har redusert kapasitet for å forstå budskapet politiet ønsker å formidle, er det derfor ekstra viktig å være tydelig (Ringheim, 2012). Vær stabiliserende ved å ikke la deg rive med av vedkommendes skiftende stemninger og impulser (Hummelvoll et al., 2001).

Med andre ord – dersom kommunikasjon skal fungere, så kreves det at de sosiale partene er på de samme «kanalene». I politiets møte med psykotiske mennesker kan det tenkes at man ofte vil være på helt forskjellige kanaler. Dermed spiller evnen til å kommunisere effektivt en desto større rolle i oppdrag som involverer psykiatri. Uten dette kan det lett oppstå

misforståelser og/eller en forsterker fordommer og holdninger mot den ene parten (Raaheim, 2002). Hvis vi går inn i møte med en psykotisk person og har tanker om at vedkommende er farlig, kan altså denne tanken forsterkes dersom ikke kommunikasjonen fører frem slik en ønsker.

Arnhild Lauveng, tidligere schizofren, skriver i sin bok noe som sier litt om hvor viktig gode kommunikasjonsferdigheter er. Dette kommer tydelig frem i et sitat om når hun blir hentet av politiet, hvor hun skriver; «*Rolige stemmer er bra. Ord er kompliserte, så de fleste av dem forsvant, men stemmen ble igjen. Og noen ord. Men bare de som ble sagt med en så trygg stemme at jeg våget å høre etter. De kunne jeg høre og forstå*». Hun presiserer at korte, tydelige og trygge beskjeder var de hun klarte å tolke, avkode og forstå. Det gav mening – som jo er helt essensielt for at kommunikasjonen skal fungere (Lauveng, 2005, s. 118).

Olivia et al., (2010) har forsket på deeskaleringsferdigheter som er viktige for blant annet politiet. De fremhever at politiet ofte blir sendt ut på oppdrag som involverer psykiatri, uten å egentlig ha kunnskapen og ferdighetene som trengs for å håndtere dette på en god måte. Likevel er det en rekke egenskaper hos den enkelte polititjenesteperson som kan føre til gode oppdragsløsninger, samtidig som behovet for fysisk makt vil avta. En av de viktigste ferdighetene en polititjenesteperson kan ha når de møter en psykotisk person i krise, er evnen til å kommunisere effektivt. En effektiv kommunikator er villig til å lytte til en annen person, og kommunisere at han eller hun mottar og forstår det som blir sagt (Olivia et al., 2010). Kommunikasjonsferdigheter i politiets møte med psykotiske mennesker ser altså ut til å spille en stor rolle for hvordan oppdraget blir løst.

3.6 Nonverbal kommunikasjon

Vi har nå sett på hva kommunikasjon er, og hvordan en verbal kommunikasjonsprosess fungerer. Videre er det relevant å se på den nonverbale kommunikasjonen.

Nonverbal kommunikasjon er den formidling som skjer via kroppsspråk (mimikk, gester, holdninger etc.) (Raaheim, 2002, s. 348). En måte å uttrykke nonverbal kommunikasjon på kan være ved blikk, ansiktsuttrykk, kroppsholdning, bevegelser m.m. Bevegelsehastighet, grad av avstand og nærhet til andre personer samt berøring er eksempler på tegn som er nært beslektet med kroppsspråk (Gamle & Gamble, 2014).

Videre finnes det nonverbal kommunikasjon i form av tegn som er plassert på kroppen. Politiuniformen er et eksempel på dette, og er et tegn som kan utløse responser fra publikum som kan variere fra tillit og samarbeid til skepsis eller åpenbar fiendtlighet (Phelps, et al. 2017, s. 117). Dersom politiet møter en person i psykose, så kan slik nonverbal kommunikasjon utspille seg forskjellig. Vedkommende kan kanskje ha gode opplevelser med politiuniformen, hvor de forbinder den med trygghet og tillit, og at politiet er der for å hjelpe dem. Andre kan ha dårligere opplevelser, og forbinder da gjerne uniformen med noe fremmed, skummelt og farlig. Dette vil også kunne påvirke hvordan kommunikasjonen mellom politiet og den syke utspiller seg, og dermed kan politiuniformen på mange måter gi retning for kommunikasjonsprosessen. Det kunne her vært relevant å drøfte hvorvidt politiet burde være antrukket sivilt eller uniformert i operative psykiatrioppdrag, men grunnet oppgavens omfang vil det ikke vektlegges i det videre. Det er likevel et interessant tema for generell drøfting.

Det finnes flere eksempler på nonverbale tegn, som eksempelvis bruken av stemmebånd og munn. Dette kan være kremting, latter, gråt m.m. Også kjent som paraspråk; som betyr måten stemmen brukes på til å utforme det verbale budskapet. Eksempler på dette kan være hvilket volum man prater i, tonefall, rytmer og pauser. Effektivt politiarbeid krever at du kan tolke andre menneskers nonverbale tegn, og at du er oppmerksom på hva du selv kommuniserer nonverbalt (Phelps, et al., 2017, s. 117).

Vi kan ikke forstå den verbale og den nonverbale som to atskilte måter å kommunisere på – de henger sammen. Paraspråk er et eksempel som viser til hvordan verbale og nonverbale tegn henger sammen med hverandre (Phelps, et al., 2017). Phelps (2017, s. 118) illustrerer dette ved å forklare at eksempelvis utsagnet «Stå i ro!» ropt med en høy, dyp stemme ledsaget av et sint ansiktsuttrykk, betyr noe helt annet enn om de samme ordene hviskes med hevede øyenbryn. I kommunikasjon med en person med psykose er det viktig at de verbale og de nonverbale tegnene er kongruente – at de er i samsvar med hverandre. Dette vil bidra til at kommunikasjonen i sin helhet er enklere å tolke for den mottakende parten (Phelps et al., 2017).

I situasjoner hvor politiet møter et menneske i psykose, skal man være klar over at vedkommende kan være preget av nedsatt evne til budskapsforståelse. Det er derfor ekstra

viktig fra politiets side å være klar og tydelig. Både den verbale og den nonverbale kommunikasjonen bør være rolig og klar (Ringheim, 2012).

4.0 DISKUSJON

Diskusjonen vil ta for seg hvordan kommunikasjon og holdninger kan påvirke politiets oppdragsløsning i møte med psykotiske mennesker i lys av presentert forskning og litteratur.

4.1 Politikultur og holdningers innvirkning på operative psykiatrioppdrag

Politi-loven (1995) levner ingen tvil om at politiet faktisk skal hjelpe psykisk syke. Likevel uttrykte relativt mange kollegaer misnøye rundt psykiatrioppdrag i løpet av mitt praksisår. Dette var oppdrag som ofte ble ansett som unødig bruk av tid og ressurser. Dessuten var det ofte vanskelig å finne frem til en god løsning – og det var jo i all hovedsak en helseoppgave. Jeg undret meg derfor flere ganger om, og eventuelt hvordan, dette påvirket vårt møte med de psykisk syke.

Jeg stilte meg også spørsmål om dette var holdninger som var så utbredt at de kunne sies å være en del av yrkeskulturen til politiet. Finstad (2000) og Granér (2014) skiller mellom «egentlig» og «ordentlig» politiarbeid og «drittjobb». Psykiatrioppdrag falt utenfor det egentlige arbeidet og «jakt-prinsippet», hvor politiet kunne benytte sin profesjonelle kompetanse. I kontrast til det Granér (2014) og Finstad (2000) trekker frem, kan en altså anta at psykiatrioppdrag vil havne under kategorien «drittjobb», ettersom psykisk syke som regel ikke er i kontakt med politiet som følge av en straffbar handling. Det kan se ut til at det har blitt en del av politikulturen. Dette er fra mitt ståsted svært uheldig, da yrkeskulturen vår vil påvirke hvordan vi håndterer både personer og situasjoner.

Sosial personpersepsjon handler om hvordan vi danner inntrykk og tolker andre mennesker. Stereotypier er generaliserte forestillinger som, hvis de blir negative, blir til fordommer. Watson mfl. (2004) fant at polititjenestemenn i USA oppfattet personer med schizofreni som farligere og mindre troverdige enn personer uten den lidelsen. Fordommen om farlighet kan kanskje se ut til å stemme, da psykose/paranoid schizofrene personer var overrepresentert i drapssaker i perioden 2004-2009. Det er likevel viktig å understreke at en person i en psykotisk tilstand ikke automatisk utgjør en reell fare for politiet, seg selv eller tredjepersoner. Kaasa og Repål (2010) fant som nevnt at ulike maktmidler ble brukt i 3,5-5 prosent av psykiatrioppdrag, som også sier noe om at psykisk syke generelt sett ikke vil utgjøre en

trussel mot politiets sikkerhet. Ettersom det er vist at det er få tilfeller av maktbruk i politiets møte med psykisk syke, tyder dette også på at slike oppdrag kan løses gjennom god dialog, og at situasjonstilpasset kommunikasjon derfor er et viktigere middel enn makt i de fleste situasjoner (Ringheim, 2012).

Likeså *kan* generaliserte forestillinger om at en psykotisk person er farlig, føre til at politiet øker sitt beredskapsnivå, som igjen unødig kan oppskalere situasjonen. Økt beredskap medfører et høyere stressnivå, som også bidrar til at kapasiteten til politiet reduseres. Dette kan igjen spille en viktig rolle i hvordan oppdraget løses. Politiet skal etterstrebe og løse oppdrag på lavest mulig nivå gjennom god kommunikasjon og samhandling. Holdninger vil med andre ord kunne stå i veien for god oppdragsløsning i møtet med en psykotisk person, fordi de styrer vår atferd, følelser og handlinger.

Dersom politiet i møte med psykotiske mennesker er av den oppfatning er at de er farlige, vil dette kunne utspille seg i at situasjonen håndteres deretter. Dersom politiet anser situasjonen som truende og usikker, vil man gjerne ha enklere for å ty til makt, eller kommunisere på et vis som bidrar til at oppdraget blir håndtert på en annen måte enn den burde. Ved å være fordomsfulle og forutinntatte, kan politiet gå inn i et oppdrag hvor de allerede har bestemt seg for hvordan situasjonen skal håndteres. Dette vil påvirke deres evne til å kommunisere, handle og dømme. Det å være sine egne fordommer og holdninger bevisst er således svært viktig for å unngå uhensiktsmessige oppdragsløsninger. På samme tid vil det være viktig hva gjelder relasjonsbygging og tillit overfor den syke, som gjerne også kan ha dårlige opplevelser med politiet fra tidligere.

Det er likevel også viktig å nevne at holdninger kan bidra til at vi mestrer de oppgavene vi møter, dersom det oppstår en hendelse som faktisk er truende og farlig (Bunkholdt, 2002). Her er begrepet skjema relevant, som ifølge Bunkholdt (2002) er organiserte forestillinger og kunnskaper om blant annet mennesker. Dersom skjemaet er treffende, vil det være et hjelpemiddel politiet kan ta i bruk i møte med en psykotisk person. Et eksempel på dette kan være hvordan man skal håndtere vedkommende dersom han eller hun er påvirket av høreselshallusinasjoner. Hvor treffende skjemaet er vil som nevnt være avhengig av hvor godt man kjenner til personen man møter, og kan således være et godt middel på veien til en god oppdragsløsning.

4.2 Kommunikasjon med psykotiske mennesker

Ifølge Svartdal (2020), henger holdninger og handling i møte med mennesker tett sammen med hverandre. Negative holdninger i yrkeskultur og hos den enkelte polititjenesteperson ser ut til å kunne påvirke negativt våre tanker, atferd og kommunikasjon ovenfor psykisk syke. Det kommer tydelig frem at kommunikasjon med psykisk syke, herunder psykotiske mennesker, spiller en stor rolle for hvordan oppdraget løses. Likevel ser det ut til at det er flere faktorer som kan påvirke hvordan kommunikasjonen og situasjonen utspiller seg.

Det følger av politiloven § 6, 2. ledd at politiet ikke skal ta i bruk sterkere midler uten at svakere midler anses som uhensiktsmessige eller utilstrekkelige (Politiloven, 1995). Maktpyramiden illustrerer hvilke maktmidler politiet er i besittelse av, og skaleres i stigende rekkefølge. Nederst finner vi den symbolske makten, som er politiets tilstedeværelse. I mange oppdrag vil tilstedeværelsen i seg selv føre til at oppdrag blir løst uten påfølgende problemer.

Jeg har selv vært med på flere oppdrag hvor vi skulle bistå helsevesenet med tvangsinnleggelse. Bakgrunnen for at politiet ble tilkalt var fordi ambulanspersonellet fryktet at personen skulle utagere eller oppførte seg truende. Phelps et al., (2017), forteller at uniformen kan utløse uensartet respons fra publikum. I de aller fleste tilfeller fikk jeg oppleve hvordan uniformen førte til samarbeid med den syke. I noen andre tilfeller medførte det fiendtlighet, og at uniformen ble et hinder for kommunikasjonen. Dette viser at det finnes makt i uniformen – det er en måte å kommunisere nonverbalt på, og kan i mange tilfeller legge føringer for hvordan kommunikasjonen flyter og fører frem. Ringheim (2012) forklarer at politiuniformen kan virke beroligende på noen og som en «rød klut» på andre, basert på tidligere erfaringer og aktuell situasjon.

Det er flere moment i den nonverbale kommunikasjonen som vil ha betydning for politiets møte med psykotiske mennesker, og som det derfor er viktig at vi har kunnskaper om. Eksempler på dette kan være avstand til vedkommende, ansiktsuttrykk, kroppskontakt m.m. Mennesker i psykose kan oppleve situasjonen som truende dersom man står veldig tett på, ser sint ut, eller eksempelvis legger en hånd på skulderen til vedkommende. Dette *kan* trigge eller fremprovosere følelser som kan medføre en unødig oppskalering av situasjonen (Ringheim, 2012). I møtet med en psykotisk person er det viktig å være klar over at vedkommende kan ha nedsatt evne til budskapsforståelse. Ringheim (2012) sier at det derfor er viktig å være ekstra klar og tydelig – både i den nonverbale og verbale kommunikasjonen. Polititjenestepersonen

nonverbale kroppsspråk, da i form av blikk, ansiktsuttrykk, stemmevolum m.m. vil kunne påvirke hvordan den syke opplever det som kommuniseres verbalt. Lauveng (2005), forklarte i sin bok at ord ofte ble kompliserte, og at rolige stemmer med korte og tydelige beskjeder var det som gjorde at hun våget å høre og forstå hva som ble sagt. Lauveng har selv hatt en psykotisk lidelse, og har flere ganger vært i kontakt med politiet som følge av dette. Hun blir derfor en stemme å lytte til på vegne av de med samme lidelse, og har både erfaring og kunnskap som politiet kan dra nytte av.

Kommunikasjon kommer som nivå to i maktpyramiden, og er det verktøyet politiet bruker mest til å løse ulike situasjoner på. Raaheim (2002) forklarer at dersom en kommunikasjon skal være meningsfull, så er den avhengig av at de sosiale partene er på de samme «kanalene», slik at budskapene som oversendes kan bli kodet og avkodet på en hensiktsmessig måte. En sinnslidende person vil etter all forventning kunne tenkes ikke å være på de samme kanalene som politiet, og dermed vil deres evne til å tolke og forstå hva som blir sagt være betydelig redusert. Mulige konsekvenser av dette kan være at utsagn og handlinger feiltolkes av den syke, som igjen vil kunne påvirke samspill, kommunikasjon og oppdragsløsning.

4.3 Hvordan skal politiet håndtere mennesker i psykose?

Olivia et al., (2010), forteller at politiet har svært lite kunnskap om psykiske lidelser generelt, og at dette vil påvirke hvordan de løser psykiatrioppdrag. Likevel trekker de frem en rekke egenskaper og personlighetstrekk som vil spille en stor rolle for hvordan slike oppdrag løses. Å være et medmenneske er kanskje det viktigste. Psykotiske mennesker er svært sårbare, da de er av en annen virkelighetsoppfatning enn politiet. Egenskaper som å vise omsorg, støtte der det passer, være ærlig og lytte er viktig i alt politiarbeid, men desto mer i oppdrag som involverer psykotiske mennesker. Når en polititjenesteperson har visse personlighetstrekk eller egenskaper, øker sannsynligheten for at han eller hun vil gripe effektivt inn i en krise, og behovet for fysisk makt vil avta. Disse betjentene er selvsikre og presise, anses som lagspillere, har eksepsjonelle problemløsningsferdigheter og kjennetegnes av evnen til å bevare roen og kontrollen (Richards, 2007; Vickers, 2000, sitert i Olivia et al., 2010).

For personer som er preget av hallusinasjoner og vrangforestillinger, vil det være vanskelig å korrigere disse. Det er deres virkelighetsoppfatning – og den får vi ikke gjort noe med. Et tilbakevendende spørsmål i slike sammenhenger er derfor hvordan politiet i møte med den

syke skal forholde seg til dette. Her finnes det ingen fasitsvar, da vrangforestillinger og hallusinasjoner kommer i ulike former og med ulikt innhold. Hovedregelen for politiet bør være å verken avkrefte eller bekrefte det den syke opplever. Man skal unngå å bagatellisere, latterliggjøre eller på annen måte krenke personen gjennom vurderende eller dømmende utsagn. Det å være nysgjerrig, stille spørsmål og lytte til det vedkommende sier vil derimot kunne være en god måte å holde flyt i samtalen på (Ringheim, 2012).

Politiet vil møte på mennesker i psykose som åpenbart er preget av en annen virkelighetsoppfatning enn de selv. Uten kunnskap og læring rundt fenomenet vil det være vanskelig å vite hvordan man skal håndtere dette på en god måte. Det skal også nevnes at alle psykiatrioppdrag vil være ulike, og det vil derfor ikke finnes noen entydig fasit på hvordan disse skal løses. Noe av det viktigste vil være å alltid stille forberedt – men likevel ikke låse seg til kun en oppfatning av situasjonen og personen (Ringheim, 2012). Måten vi reagerer og håndterer operative psykiatrioppdrag på vil være avgjørende for om situasjonen ender fredelig eller om den eskaleres unødvendig (Olivia et al., 2010). Ringheims (2012) grunnperspektiv kan være en god måte å prøve å se psykoselidelser på. På denne måten kan politiet evne å sette seg litt mer i den andres sko, noe jeg tror vil virke positivt på både kommunikasjons og oppdragsløsning.

Det må også nevnes at i enkelte situasjoner kan den psykotiske personen være helt uvillig til å kommunisere med patruljen. Årsaken til dette kan være både en følge av lidelsen, men også fordi de rett og slett ikke ønsker å ha noe med politiet å gjøre. Her kan ikke polititjenestepersonene nødvendigvis lastes for kommunikasjonsproblemene (Ringheim, 2012). Politiet er likevel den profesjonelle part, og det må stilles høyere krav til dem som behandlere av situasjonen.

Selv om det kan tyde på at negative holdninger opp mot psykiatrioppdrag har fått innpass i den norske politikulturen, så må det presiseres at det ikke automatisk gjør seg gjeldende for hver enkelt tjenesteperson. Ei heller kunnskap og kommunikasjonsferdigheter. Alle individer er ulike, og vi vil alltid ha med oss våre egne holdninger, egenskaper og verdier inn i et yrke. Jeg nevnte innledningsvis at måten operative psykiatrioppdrag ble håndtert på i mitt praksisår nærmest var helt avhengig av hvem som gikk fremst i rekka. Dette vil gjøre seg gjeldende i alt politiet foretar seg. Vi er forskjellige, og dermed vil måten vi håndterer og mestrer ulike utfordringer på, variere. Således kan en si at noen tjenestepersoner vil stå bedre rustet i møte

med psykotiske mennesker, da de besitter kunnskaper og kommunikasjonsferdigheter som makker gjerne ikke har i like stor grad. Likevel har jeg gjennom denne oppgaven erfart at det finnes enkle grep som kan gjøres for at politiets løsning i møte med psykisk syke mennesker kan bedres. Studien gjort av Watson mfl. (2004) konkluderte med at økt kunnskap og effektive kommunikasjonsferdigheter vil hjelpe politiet med å løse psykiatrioppdrag.

5.0 AVSLUTNING

Oppgavens problemstilling søkte å belyse hvordan politiets holdninger og kommunikasjon kan påvirke møte med psykisk syke mennesker – med hovedvekt på psykoselidelser.

Resultater knyttet til den teoretiske gjennomgangen i oppgaven viser at det er flere utfordringer rundt politiets møte med psykisk syke mennesker. Det kan se ut til at disse utfordringene i hovedsak ligger i politiets yrkeskultur, og da i politiets forestilling om hva som regnes som det «ordentlige politiarbeidet». Politiloven er likevel tydelig på at politiet skal yte hjelp til psykisk syke. Egne erfaringer i praksisåret, sammensatt med Finstads (2000) og Granérs (2014) forskning, kan tegne et bilde av at å hjelpe psykisk syke likevel ikke er en oppgave som tas alvorlig nok, faglig. Dette på tross av at psykiatrioppdrag ser ut til å øke i omfang (Ringheim, 2012).

Ettersom våre holdninger vil påvirke om vi handler positivt eller negativt ovenfor noen eller noe, vil dette ha mye å si for hvordan politiet møter den syke, samt hvordan situasjonen håndteres. Da er det lett å trekke slutningen om at siden politiet ikke anser dette som skikkelig politiarbeid, har negative holdninger til denne typen oppdrag, og i tillegg mangler kunnskap om slike lidelser (Olivia et al., 2010) – så kan politiet ha lettere for å ty til makt i slike møter. Statistikken sier dog det motsatte – politiet bruker ikke mye makt i disse oppdragene (Ringheim, 2012). Det skal likevel nevnes at det vil være situasjoner i politiets møte med psykotiske mennesker som vil kreve at maktbruk er nødvendig, og da ofte fordi vedkommende truer liv eller helse for seg selv eller andre. Vurderingen av om politiet skal bruke makt eller kommunikasjon vil derfor være situasjonsbestemt.

Ringheim (2012) sier at vi ofte bruker kommunikasjon som en løsning i disse oppdragene, på tross av at samtale tidvis kan være vanskelig å føre. Den verbale og nonverbale kommunikasjonen må være på plass for at vi kan løse oppdragene på en tilfredsstillende måte.

Dette betyr noe selv om vi vet at denne gruppen mennesker der og da kan ha nedsatt evnet til å forstå hva som blir kommunisert (Skårderud, 2018). Psykotiske mennesker kan ha vrangforestillinger som gjør at de anser politiet som en trussel. Dermed er det flere momenter i kommunikasjonen som kan føre til at situasjonen eskalerer unødvendig. Det er derfor viktig at de verbale og nonverbale tegnene er i samsvar med hverandre (Phelps et al., 2017).

6.0 KONKLUSJON

Det er vanskelig å trekke entydige konklusjoner om hvordan holdningene og kommunikasjonsferdighetene innad i politiet kan påvirke møte med psykisk syke. Olivia et al., (2010) mener at politiet ofte sendes ut på oppdrag som involverer psykiatri uten egentlig å ha kunnskap og ferdigheter som trengs til å håndtere dette på en god måte. Manglende kunnskap kan tenkes å påvirke holdningene deretter. Det er lettere å ha negative holdninger til personer og situasjoner man vet lite om, og det er vanskeligere å vite hvordan man best skal gå frem, tilsier min egen aspiranterfaring. Manglende kunnskap vil kunne bidra til at vi blir mer fordomsfulle, hvilket vil kunne være uheldig for oppdragsløsningen.

Det som ser ut til å hjelpe på politiets manglende kunnskap er den enkelte polititjenestepersons egenskaper, medmenneskelighet og kommunikasjonsferdigheter (Olivia et al., 2010). Når en polititjenesteperson har visse personlighetstrekk eller egenskaper, ser det ut til å være den viktigste premissleverandøren for en god oppdragsløsning.

Watson et al., (2004) konkluderte med at økt kunnskap og effektive kommunikasjonsferdigheter vil hjelpe politiet med å løse psykiatrioppdrag. Det kan se ut til at noe av løsningen for politiet fremover kan ligge akkurat her – nemlig i å øke kunnskapen om denne gruppen i et generelt håp om å forstå dem bedre og handle deretter. Samtidig vet vi at oppdragene i størst grad løses ved gode kommunikasjonsferdigheter. Fokus på å forbedre disse ferdighetene kan derfor også tenkes å være en viktig vei å gå. I forlengelsen kan et interessant spørsmål for videre drøfting være om økt kunnskap og bedre kommunikasjonsferdigheter vil kunne medføre en endring i politiets holdninger til psykiatrioppdrag. Det som uansett er sikkert, er at styrking av kunnskapsbasert politiarbeid i alle tilfeller vil være positivt. Samtidig kan det tenkes at dersom politiet evner å løse disse oppdragene på en bedre måte, så vil den generelle tilliten i befolkningen til politiet øke deretter.

7.0 LITTERATURLISTE

- Barstad, H. N. & Glasø, K. H. (2021). *Kunnskapsbasert politiarbeid. Teori og praksis*. (1. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Bunkholdt, V. (2002) *Psykologi. En innføring for helse- og sosialarbeidere*. (2. utg.). Oslo: Universitetsforlaget
- Dalland, O. (2017). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.
- Finstad, L. (2000). *Politiblikket*. (1. utg.). Pax Forlag.
- Gamble, T. K. & Gamble, M. W. (2014). *Interpersonal communication: Building connections together*. Thousand Oaks: Sage.
- Granér, R. (2014). Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater – om patruljerende politis yrkeskultur. I Larsson, P., Gundhus, H. O. I., & Granér, R (Red.), *Innføring i politivitenskap*. (s. 134-152). Oslo: Cappelen Damm Akademisk.
- Grønmo, S. (2016). *Samfunnsvitenskapelige metoder* (2. utg.) Fagbokforlaget.
- Hummelvoll, J. K., Sunde, A. -S.Y. & Severinsen, E. (2001). *Om å møte mennesker med en Manisk lidelse: en intervensjonsstudie fra akuttpsykiatrien*. (Rapport nr. 3 – 2000). Høgskolen i Hedmark. Høgskolen i Hedmark.
<https://www.nb.no/items/0dee57de97960f73289c3deff8880a8d?page=13>
- Kaasa, H. & Repål, A. (2010). *Politi og psykiatri: en deskriptiv studie*. Vestfold: Helse sør-øst, Psykiatrien i Vestfold HF.
- Larsen, N. M., & Phelps, J. M. (2017). Sosial kognisjon. I Phelps, J. M., Larsen, N. M. & Singh, M (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid: Sosialpsykologiske perspektiver*. (s. 40-70). Oslo: Universitetsforlaget.

- Lauveng, A. (2005). *I morgen var jeg alltid en løve*. (1. utg.). Oslo: Cappelens Forlag AS.
- Levander, S. (2017). *Fem typer av psykiske störningar som poliser och andra inom Rättsväsendet ofta möter. Kunnskapsbaserade råd om bedömning och bemötande*. Malmö högskola.
- Malt, U. & Røssberg, I. J. (2023, 2. januar). *Psykoselidelser*. I Store Norske Leksikon på snl.no. Hentet 4. april 2023 fra <https://sml.snl.no/psykoselidelser>
- Mykletun, A. & Knudsen, A. K. (2009). *Psykiske lidelser i Norge: Et folkehelseperspektiv*. (2009:8). (s. 13-40). Folkehelseinstituttet.
<https://www.fhi.no/globalassets/dokumenterfiler/rapporter/2009-og-eldre/rapport-20098-pdf-.pdf>
- Olivia, J. R., Morgan, R., & Comptom, M. T. (2010). A Practical Overview of De-Escalation Skills in Law Enforcement: Helping Individuals in Crisis While Reducing Police Liability and Injury. *Journal of Police Crisis Negotiations*, 10(1-2).
<https://doi.org/10.1080/15332581003785421>
- Oterholt, F. & Haugen, G. B. (2015). *Mening og mestring ved psykoselidelser* (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Phelps, J. M., Larsen, N. M. & Singh, M. (2017). *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid: Sosialpsykologiske perspektiver*. (1. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.
- Phelps, J. M., Carlquist, E. & Gillespie, A. (2017) Hva er kommunikasjon? I Phelps, J. M., Larsen, N. M. & Singh, M (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid: Sosialpsykologiske perspektiver*. (s. 113-131). Oslo: Universitetsforlaget.
- Phelps, J. M., Larsen, N. M. & Singh, M. (2017) Innledning. I Phelps, J. M., Larsen, N. M. & Singh, M (Red.), *Kommunikasjon og konflikthåndtering i operativt politiarbeid: Sosialpsykologiske perspektiver*. (s. 17-31). Oslo: Universitetsforlaget.

Politidirektoratet. (2021, 25. januar). *Alvorlig psykisk syke: - Sannsynlig at flere vil begå grove voldshandlinger*. Politiet.

<https://www.politiet.no/aktuelt-tall-og-fakta/aktuelt/nyheter/2021/01/19/alvorlig-psykisk-syke--sannsynlig-at-flere-vil-bega-grove-voldshandlinger/>

Politi-loven. (1995). *Lov om politiet*. (LOV-1995-08-04-53). Lovdata.

<https://lovdata.no/lov/1995-08-04-53>

Raaheim, A. (2002). *Sosialpsykologi* (2. utg., 2019). Fagbokforlaget.

Read, J., Haslam, N., Sayce, L. & Davies, E. (2006). Prejudice and schizophrenia: a review of The “mental illness an illness like any other” approach.

Acta Psychiatrica Scandinavia, 114(5).

<https://doi.org/10.1111/j.1600-0447.2006.00824.x>

Renland, A. (2013). Rus, psykiatri og kriminalitet. *Rus og samfunn*, 7(1).

<https://doi.org/10.18261/ISSN1501-5580-2013-01-03>

Ringheim, H. K. (2012). Kommunikasjon med psykisk syke. I. P. Lagestad (Red.),

Kommunikasjon og konflikthåndtering – publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv (s. 112-138). (1. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Risan, P. & Skoglund, T.H. (2019). *Psykologi i operativ tjeneste. Stress og psykiske lidelser*. (2. utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS.

Skårderud, F., Haugsgjerd, S. & Stänicke, E. (2018). *Psykiatriboken: Sinn – kropp – samfunn* (3. utg.). Gyldendal.

Svartdal, F. (2019, 17. desember). *Bekreftelsestendens*. I Store Norske Leksikon på snl.no.

Hentet 20. mars 2023 fra <https://snl.no/bekreftelsestendens>

Svartdal, F. (2020, 3. november). *Holdning*. I Store Norske Leksikon på snl.no.

Hentet 18. mars 2023 fra <https://snl.no/holdning>

Svartdal, F. (2019, 21. februar). *Stereotypi (psykologi)*. I Store Norske Leksikon på snl.no.
Hentet 18. mars 2023 fra https://snl.no/stereotypi_-_psykologi

Watson, A., Corrigan, P. W. & Ottai, V. (2004). Police Officers' Attitudes Toward and Decisions About Persons With Mental Illness. *Psychiatric Services*, 55(1).
<https://doi.org/10.1176/appi.ps.55.1.49>